

Slap in gora Kirkjufell ležita na polotoku Snæfellsnes na zahodu Islandije. V Igri prestolov se gora imenuje Arrowhead in ena od znamenitosti onkraj zidu. V knjigi oz. filmu je tudi rojstni kraj Nočnega kralja.

Med ognjem in ledom

- Država, ki skupaj z otoki obsega dobrih sto tisoč kvadratnih kilometrov, ima v izobilju le elektrike in rib
- Primanjkuje jim celo ljudi, saj komaj 370.000 prebivalcev težko vzdržuje vso potrebno infrastrukturo, ki jo vsako leto dodatno obremeni še skoraj poltretji milijon tujih turistov
- Cene v Islandiji so namreč krepko severnjaške in še nekoliko zasoljene

Tekst: **Brane Maselj**

»Če vam vreme ni všeč, počakajte pet minut, da se spremeni,« pravi islandska ljudska modrost. Prva stvar, ki obiskovalca vedno preseneti, je prav vreme; presenetljivo milo za deželo, ki leži tako visoko na severu, je zaradi bližine arktičnih gmot tudi zelo spremenljivo. Islandski jezik pozna osem izrazov za stopnje vetra, in nobena od njih ne dopušča sprehajanja v dežju pod dežnikom, saj ga takoj zaviha navzgor. Otočane zato hitro prepoznamo po kakovostnih vodoodpornih vetrovkah in široki paleti smučarsko-pohodniških hlač, ki kraljujejo celo na ulicah glavnega mesta Reykjavik.

Na ustrezno garderobo mora obiskovalec seveda misliti, preden sede v eno izmed številnih letal, ki nenehno izkrcavajo naravnih lepot željne turiste z vsega sveta. Cene v Islandiji so namreč krepko severnjaške in še nekoliko zasoljene, saj je treba v to deželo zelo dolgih zim uvoziti poleg hlač in vetrovk še skoraj vse drugo od banan do nafte. Država, ki skupaj z otoki obsega dobrih sto tisoč kvadratnih kilometrov, ima v izobilju le elektrike in rib.

Primanjkuje ji celo ljudi, saj komaj 370.000 prebivalcev težko vzdržuje vso potrebno infrastrukturo, ki jo vsako leto dodatno obremeni še skoraj poltretji milijon tujih turistov. Temu obisku primerno veliko, beri ogromno, je tudi letališče v Keflaviku, razprostrto na kar 25 kvadratnih kilometrih. Z njega se, kot skoraj vsi drugi tujci, razen kakšnega mornarja, ki otok obišče po morski poti, tudi mi odpravimo raziskovat to redko poseljeno deželo, ki je nekoč pripadala Norveški, potem Danski, od leta 1944 pa je neodvisna republika.

Reykjavik, Islandija v malem

Njena prestolnica Reykjavik velja za eno najbolj varnih, čistih in zelenih mest na svetu. V deževnem decembru zelenja ni videti veliko, na srečo tudi ni opaziti, da smo tudi v najbolj severni prestolnici na svetu, saj so bile tisti čas temperature podobne kot v Ljubljani. Ker živi tu skoraj tretjina vsega otoškega prebivalstva, v reykjaviški regiji pa kar dve tretjini, ima mesto, zraslo na kraju, kjer naj bi stala prva otoška naselbina, kaj ponuditi. Spomenik prvemu Vikingu, ti so začeli poseljevati otok že v devetem stoletju,

Harfa, reykjaviška koncertna in kongresna dvorana, ki so jo začeli zidati že leta 2007, v času islandske gospodarske krize pa skoraj ustavili gradnjo in jo res dokončali šele leta 2022.

Ingolfurju Arnarsonu, stoji v sosesčini parlamenta in rezidence predsednika vlade ter gleda neposredno na novo koncertno dvorano tik ob morju, ki jo je od leta 2011, ko so jo odpri, obiskalo že na milijone ljudi.

Z dvema zamaknjenima futurističnima kubusoma, oblečenima v stekleno satovje, ki spreminja barve glede na dnevno svetlobo in notranjo osvetlitev, je postala Harfa, kot so jo poimenovali domačini, ena najbolj privlačnih turističnih točk države. Kljub svoji mladosti je prejela že številne nagrade tako za arhitekturo kot za svojo koncertno in konferenčno dejavnost. Med njimi je tudi cenjena nagrada Evropske unije za sodobno arhitekturo Mies van der Rohe iz leta 2013, že pred tem pa je bila v reviji *Gramophone Magazine* izbrana za eno najboljših koncertnih hiš novega tisočletja. O takšnem hramu kulture lahko številna večja mesta po svetu, tudi Ljubljana, samo sanjajo.

Tudi po zaslugi Harfe je ena najmanjših prestolnic na svetu po kulturni dejavnosti ena največjih. Reykjavik ima glede na svojo velikost zelo veliko različnih kulturnih, muzejskih in sakralnih objektov. Med slednjimi dominira cerkev Hallgrímskirkja na vrhu griča, kamor vodijo ulice iz starega mestnega jedra, danes namenjenega nakupovanju. S 75 metri višine je cerkev, ki so jo začeli zidati ob koncu druge svetovne vojne, dokončali

Prestolnica Reykjavik velja za eno najbolj varnih, čistih in zelenih mest na svetu.

Islandci so številna območja geotermalnih izvirov prepredli s cevmi, po katerih vodijo bodisi vodo bodisi paro na turbine električnih generatorjev. Ker imajo teh izvirov nešteto, imajo tudi najcenejšo elektriko na svetu.

Pogled na črno plažo Reynisfjara blizu mesta Vik in njene znamenite kamnite prste v Atlantiku, zaradi katerih jo ameriški tisk uvršča med najlepše na svetu.

pa so jo šele leta 1986, tudi najvišja stavba v državi. S svojo arhitekturo zasnovo stranskih kril v obliki stopničasto zloženih stebrov posnema lavo, zlivajočo se z višine, s čimer je postala tudi nacionalni simbol dežele ognjenikov. Ko se nekaj dni kasneje sprehajamo po sloviti črni plaži pred mestom Vik na jugovzhodni obali otoka, vidimo, da zna tudi lava »izdelati« podobne stebre, po svoje še bolj monumentalne od arhitektovih.

Tudi pred cerkvijo stoji kip Vikinga, na katere so, kot kaže, Islandci, njihovi potomci, zelo ponosni, saj ne manjka muzejev in arheoloških nahajališč vikinške kulture. Spomenik je, za večino, ki smo se v šolah učili o Kolumbu kot prvem odkritelju Amerike, presenečenje, saj je posvečen Leifu Eiricssonu, sinu Islandije, odkritelju Vinlandije – današnjih Združenih držav Amerike. Ponosni Islandci so ga postavili, tudi to je izjemno, ob 1000-letnici njihovega prvega parlamenta althinga, enega najstarejših na svetu. Demokratično in svobodoljubno izročilo islandske tradicije na neki način zadeva tudi nas, saj je bila Islandija prva mednarodno priznana država, ki je decembra leta 1991 priznala Slovenijo.

Ne pozabite kopalk

Reykjavik se ponaša tudi z enkratno plavalno oziroma topliško kulturo. V samem mestu je kar sedem geotermalno ogrevanih olimpijskih bazenov, skupaj z zaledjem pa kar neverjetnih 18, in to brez slavne Modre

lagune, v kateri se na vsakih 40 ur izmenja devet milijonov litrov vode. Ni čudno, da turistični vodniki, ne glede na letni čas, opozarjajo popotnike, naj se v Islandijo ne podajajo brez kopalne opreme. Med potepanjem po deželi lahko sicer odkrijete številne vroče izvire na prostem in se v njih brezplačno pogrejete. Za Modro laguno pa je potrebna tudi debela denarnica, samo dveurno razvajanje v laguni, ki niti ni naravni pojav, ampak stranski produkt izkoriščanja geotermalne energije v bližnji elektrarni, stane več kot 80 evrov po osebi.

Podobno napihnjene so cene v restavracijah in nočnih lokalih, po katerih tudi slovi islandska prestolnica. Ker je to tudi za sicer visok standard Islandcev nekoliko predrago, velja običaj, da se pred večernim odhodom v lokale, ki so odprti dolgo v noč, številni bari med vikendom celo do pol petih zjutraj, že doma okrepčajo z nekaj požirki krepkega in kakšnim zalogajem.

Lokali so zvečer običajno polni, v njih se tre tako domačinov kot turistov. Glasba v živo je pogosta, domače pivo znamke Gull ali Viking je dobro, prav tako domača žganja, in človek včasih dobi občutek, da je v Angliji ali na Irskem, še posebej zaradi angleškega jezika, ki ga tu vsi govorijo tekoče, ter številnih ameriških turistov. Kar pol milijona Američanov vsako leto obišče Islandijo, ki pa zna, za razliko od britanskega otočja, ponuditi tudi izvrstno kavo.

Islandija je domovina trpežnega in prijaznega islandskega konja, ki je na otok priplul z vikinškimi naseljenci. Od približno 180 tisoč primerkov pasme jih živi na Islandiji 80 tisoč – na vsake štiri prebivalce pride en konjiček.

Clintonov hot dog

Prav tako izvrstna in cenovno zelo sprejemljiva – pravzaprav najcenejša – hrana je ulični hot dog. Islandci so ta ameriški prigrizek posvojili tako zelo, da ga lahko naročite tako rekoč povsod, hkrati pa oplemenitili s kakovostjo. Njihove domače hrenovke – to velja tudi za drugo meso, vzrejeno na otoku, ki skoraj ne pozna onesnaževanja, so okusnejše kot v Evropi. Hot dog prodajajo tako v uličnih kioskih kot v manjših lokalih in praktično na vseh bencinskih servisih.

V starem pristanišču s številnimi agencijami, ki vabijo na opazovanje kitov v Atlantiku z ladje, je tudi kiosk, v katerem je med obiskom Islandije leta 2004 naročil hot dog tudi takrat že nekdanji ameriški predsednik Bill Clinton – in ga s tem naredil znamenitega. Pred navadno leseno hiško z rdečim pročeljem je zato vedno dolga vrsta ljudi, ki se želijo pohvaliti, da so jedli izvrsten hot dog, kakršnega je pred njimi že naročil Clinton.

Prav tako izvrstna in cenovno dostopna je ponudba ribe s krompirčkom. Tudi to izvirno angleško jed so tu vzeli za svojo in jo velja poskusiti, saj je zaradi sveže ribe, ki je na Islandiji vsakdanja jed, res okusna. Pre-

Turistični avtobusi so za ekskurzije v notranjost dežele oziroma zunaj glavnih cest, kjer se na makadamskih cestah hitro pojavijo široke razpoke ali globoki potoki, posebej prirejeni.

Foto: Brane Maselj

verjeno. Domačini radi poudarijo, da je riba s praženim krompirčkom sicer angleškega izvora, a se z islandsko ribo ne more primerjati. Zaradi ribolova trske so bili Islandci po drugi svetovni vojni v dolgoletnem sporu z Britanci, ki so to obdobje poimenovali vojne trsk. Iz teh »vojn«, ki na srečo niso terjale človeških žrtev, razen ene, ki je bila nesreča, so Islandci izšli kot zmagovalci in so svojo ekskluzivno pomorsko območje v 80. letih razširili na 200 navtičnih milj, kar je postalo standard tudi za druge države. Ulov rib je tudi razlog, da se Islandija, sicer nordijska država, ni vključila v Evropsko skupnost.

Poleg bogate kulturne ponudbe je mogoče že v samem Reykjaviku ali pa vsaj na njegovem pragu opazovati tudi nenavadne geološke pojave, značilne za otok. Dimni zaliv, kot lahko prevedemo ime mesta, zgrajenega na polju kadeče se pare, obkrožajo polja strjene lave, ki je bila ponekod tekoča še v 14. stoletju, in kadeče se luže brbotajočega vročega blata. Polotok Rekjanes, na katerem leži glavno mesto, je namreč podaljšek srednjeatlantskega grebena, ki razriva narazen tektonski plošči Severne Amerike in Evrazije s hitrostjo dva centimetra na leto.

Islandci so blizu Keflavika čez razpoko postavili lesen mostiček, ki simbolno povezuje ti plošči. Poleg tega ima otok tudi ogromne podzemne zbiralnice vode, ki jih nenehno dopolnjuje dež. Žareča magma pod njimi uparja vodo in ta v obliki pare sika na površje. Na območju grebena, ki poteka skoraj po sredini Islandije, je vsaj 25 takih geotermalnih vodonosnikov.

Vulkani vsepovsod

Zaradi vse te geološke dejavnosti je ognjeniška narava Islandije še kako živa. Delovanje ognjenikov je vidno na vsakem koraku, veliko jih je, in to nedaleč od naselij ali samotnih farm, ki na vsakih nekaj deset let izbruhajo del žarečega droba in se nato znova potuhnejo. Komaj 40 kilometrov od Reykjavika je vulkan Fagradalsfjall, ki je pred kratkim, leta 2021, spektakularno začel bruhati lavo po skoraj 800-letnem spanju. Iz nekaj sto metrov dolge razpoke v zemlji sredi hribovitega dela polotoka Rekjanes je nenadoma začela brizgati lava. Po navedbah islandskega meteorološkega urada je razpoka dolga približno 360 metrov, lavo pa je brizgalo v zrak približno 10 do 15 metrov visoko, in to nepretrgoma kakšnih šest mesecev.

Čeprav je območje težje dostopno in zahteva naporen 90-minutni pohod z najbližjega parkirišča, je že prvi dan mesto izbruha obiskalo skoraj dva tisoč ljudi, da bi občudovali brbotajočo lavo, ki sicer ni pomenila večje nevarnosti za ljudi ali okolje. Obласти so sicer opozarjale, da naj na kraj izbruha ne hodijo le otroci zaradi plinov, zlasti žveplovega dioksida, ki bi bili lahko nevarni za zdravje.

Vonj po žveplu je na Islandiji, pričakovano, pogost; združen s prav tako pogostimi oblaki pare, ki kot kakšni stebri puhtijo v nebo iz golega skalovja. Za laika v geologiji so ti pojavi spočetka popolnoma nerazumljivi, tako rekoč nezemeljski. Kamnita, črna ali mahovnata pokrajina, ki jo z vseh koncev obdajajo bodisi zasnežene ali od vulkanskega pepela porčrnele gore bodisi morska obala z neskončnimi atlantskimi plažami ali tihimi fjordi, je fascinantna.

Cestni prstan

Za doživetje te čarovnije je marsikomu dovolj že obisk okolice Reykjavika, kdor pa želi Islandijo bolje spoznati, se poda – po glavni in edini spodobni državni cesti, ki pa ni avtocesta – na krožno vožnjo po večinoma obalni cesti, ki kot prstan objema otok. Ker ta ni majhen, potrebujemo

Nad Skogafossom, slapom blizu jugozahodne obale, ki je opisan v vseh turističnih vodnikih, je na reki Skoga še 23 drugih, manj razvpitih slapov, ki so eden lepši od drugega.

za to, da ga obvozimo in si vmes ogledamo njegove znamenitosti, vsaj deset, še bolje štirinajst dni. Nam je v osmih dneh uspelo z najetim avtom na štirikolesni pogon, ta je v zimskih razmerah več kot nujen, po še kopni cesti prevoziti komaj dobro polovico otoka.

Za vse druge imajo, tudi naše, turistične agencije pripravljene mikavne pakete, s katerimi je Islandija že dve desetletji – po svetovno uspešni nanizanki Igra prestolov, posneti večinoma prav na Islandiji, pa še bolj – na samem vrhu najbolj zaželenih turističnih lokacij. Zato se, vsaj poleti, to pomeni od maja do septembra, na najbolj obiskanih znamenitostih tare hkrati na stotine turistov. V decembru so ogromna parkirišča pred turističnimi znamenitostmi prazna in se lahko, če ravno ne dežuje ali sneži, po mili volji prepustimo mogočnosti slapov, proti katerim je naša Savica le droben curek, ter gejzirjem, vulkanom ali ledenikom.

Da gre poleti za povsem drugačne razmere, nam kažejo na vsakem parkirišču ali odstavnem pasu ob cesti zapičene table z opozorili, da je prenočevanje ali kampiranje z avtodom prepovedano. Čeprav je dežela razvpita po neokrnjenih naravnih lepotah, ima območja, ki so ekološko zelo krhka. Eden najresnejših okoljskih problemov na Islandiji je sicer

izguba vegetacije zaradi vetrne erozije. Povsod po nižinah, že med potjo iz Reykjavika proti mednarodnemu letališču v Keflaviku, se pogled rad izgublja nad goličavjem, ki ga prerašča le boren sivozelen mah, marsikje pa še ta ne pokrije temnih polj pred tisočletji strjene lave. Islandska služba za ohranjanje tal se sicer že od leta 1907 zelo uspešno bori proti eroziji tal.

Gejzirji

Večina turistov se tako zadovolji z obiskom že omenjene jugovzhodne obale in njenih črnih plaž, kjer si lahko ogledajo delovanje različnih naravnih sil vključno z ledenikom Vatnajökull, drugim največjim v Evropi, ki pokriva skoraj desetino otoka, in ledene jame. Na tej poti je tudi sloviti Geysir, po katerem so naravni pojav erupcije vroče vode proti nebu poimenovali gejzir. V poletnih mesecih je pred temi vrelci, ki vsakih nekaj minut z zamolklim sikom izbruhajo steber vroče vode, pospremljen z oblakom pare, nepredstavljiva gneča. Tokrat je bilo na parkirišču par turističnih avtobusov in nekaj deset osebnih vozil, a je na razmočeni stezi, ki vodi med kakšen ducat različnih gejzirjev, le občasno pretrgana kolona.

Slikovita vasica Husavik

Komaj 40 kilometrov od Reykjavika je vulkan Fagradalsfjall, ki je leta 2021, spektakularno začel bruhati lavo po skoraj 800-letnem spanju.

Največ obiskovalcev se odpravi k Strokkurju, gejzirju, ki je znan, da vodni curek požene najvišje, rekord je menda kar 70 metrov, številni pa se zadovoljijo tudi z manjšimi vrelci ali celo mlakužami, ki samo brbotajo, vsake toliko vzdihnejo, kot da bodo zdaj zdaj izbrizgale visok slap, potem pa spet tiho predejo in pihajo dim. Vrelci bruhejo vodo le na vsakih nekaj minut in kar nekaj potrpljenja ter sreče je potrebno, da bi posneli fotografijo tega nezemeljsko lepega pojava, ki usahne dobesedno v trenutku.

Nebo in pekel Myvatna

Takšnih nadrealističnih vedut je na pretek po vsej Islandiji, kamor koli se zazre oko, a po krivici zapostavljen je sever, ki je od reykjaviške regije oddaljen kakšnih 500 kilometrov, z Akureyriem, drugim največjim mestom, čeprav z le 10 tisoč prebivalci, in še nekoliko bolj severno ležečim jezerom Myvatn na meji subarktičnega podnebja. Strokovnjaki menijo, da je nastalo pred komaj 2300 leti ob polzenju lave iz višje ležeče razpoke proti 50 kilometrov oddaljenemu morju.

Na tej poti se je lava srečevala z vodo, kar je vodilo do silovitih eksplozij, ki so za seboj puščale psevdokraterje in druge, res neverjetne rezultate vulkanskega delovanja, kot so denimo okameneli stebri lave pri Dimmuburgirju, ki s svojimi oblikami presežejo domišljijo umetnika. Prav tako je v neposredni bližini jezera Hverir polje vročih termalnih izvirov – zaradi njih ima tudi Myvatn svojo kopalno laguno, povsem primerljivo z reykjaviško – po kateri se sprehodite tik ob vročih vrelcih, ki sikajo ogromne oblake pare, nasičene z vonjem po žveplu.

Še večji oblaki pare se proti nebu dvigajo ob podnožju ognjenika Krafla, katerega pobočja so Islandci, kot še marsikje drugje, prepredli s cevmi, po katerih vodijo paro na turbine elektrarn in v ogrevalne sisteme ter s to tehnologijo pridobivajo enormno količino energije. Zaradi nje je Islandija svetovna super sila, saj proizvede največ energije na prebivalca na svetu oziroma vsaj dvakrat več kot z nafto bogata šestmilijonska Norveška. Zato je postala Islandija tudi dom svetovnih proizvajalcev aluminija, ki na kraju samem porabijo kar 80 odstotkov pridobljene zelene energije.

Izzivi turizma

Takoj za energetske sektorjem je drugi najpomembnejši islandski izvoznik turistična panoga s 40 odstotki. Na glavo prebivalca pride vsako leto še osem turistov, zato ni čudno, da v turističnih nastanitvah, trgovinah, bencinskih servisih in lokalih med delavci skoraj ni mogoče srečati domačina. Hostele, prenočišča in manjše kavarnice odpirajo Britanci, Italijani ali Španci, najpogostejša delovna sila pa so Vzhodnoevropejci, med katerimi je največ Poljakov. Ti so postali v zadnjih 20 letih s skoraj osmimi odstotki prebivalcev celo druga največja otoška nacija. Jaromir, ki ga oговорimo čez nekaj dni na neki bencinski črpalki v notranjosti, pove, da je prišel pred komaj nekaj meseci in da se mu tu vsekakor godi bolje kot doma na Poljskem, zato namerava v Islandiji pognati korenine.

Po hudi gospodarski krizi, ki je zajela Islandijo pred desetletjem, se je država znova dvignila v sam vrh razvitih držav. Kot takšna je privlačna za priseljevanje, čeprav se Islandci sami radi izseljujejo v nordijske države, predvsem Švedsko, in samo lani, še v covidnem letu, so zabeležili

Največ obiskovalcev se odpravi k Strokkurju, gejzirju, ki je znan, da vodni curek požene najvišje, rekord je menda kar 70 metrov.

Slap Godafoss na severu države blizu Akurerija je eden največjih in celo za Islandijo eden najbolj atraktivnih.

prihod 11.000 novih priseljencev, leto prej pa 10.500. Število odseljenih se je zmanjšalo z osem tisoč leta 2020 na šest tisoč. Največji neto selitveni prirast tujih državljanov je bil leta 2017, ko se je na Islandijo priselilo skoraj osem tisoč tujih državljanov več, kot je bilo vseh izselitev. Država je sicer na vrhu svetovnega indeksa miru in velja za najbolj mirno državo na svetu. Ta status ji pripada že od leta 2008. Za njo so na lestvici celo Nova Zelandija, Irska, Danska in Avstrija. Nasilje je redko, o tem priča tudi ena najnižjih stopenj kriminala na svetu. Potovanje po Islandiji je izjemno varno in s tega zornega kota tudi brezskrbno. Razkošje naravnih lepot zaznamujejo dramatične pokrajine z vulkani, gejzirji, vročimi vreli in polji lave ter ogromnimi ledeniki, največjimi v Evropi, ki so zaščiteni v narodnih parkih Vatnajökull in Snæfellsjökull.

Večina znamenitosti, po katerih je dežela znana, je sicer lahko dosegljiva z avtomobilskih parkirišč, če je vreme kolikor toliko ugodno, kot je bilo med našim obiskom, ko nočne temperature še niso padle pod minus sedem stopinj, dnevnega pa so bile malo nad ničlo.

Se pa rado zgodi, navkljub Zalivskemu toku, ki varuje otok pred polarnim mrazom, da se temperature spustijo celo pod minus 20 stopinj in so lahko v kombinaciji z močnim vetrom še bolj strupeno hladne. Še posebej treking v gorah oziroma na območjih, kjer cest in človeške prisotnosti hitro zmanjka, je v takšnih okoliščinah zelo tvegan. Nevihte z vihnimi vetrovi, ki bičajo ledeniško ali peščeno puščavo v notranjosti, so lahko zelo močne in nepredvidljive, zato so pohodi po islandski divjini primerni samo za res izkušene gornike. ■

Stuðlagil so odkrili šele leta 2016, ker je bil skrit pod vodno gladino, zdaj pa je kanjon z mogočnimi stolpičastimi bazaltnimi formacijami, med katerimi teče ledeniška reka Jökla, ena izmed največjih znamenitosti.